

Εφαρμογές

ΑΣΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ & ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΑΝΑΤΥΠΟ_2024

Βασίλειος Ηλ. Σταματόπουλος
Δικηγόρος, ΔΝ

- | Ζητήματα περί την ικανότητα του δικολογείν (94 § 1 ΚΠολΔ)
Η έννοια του (δικονομικού) αγγέλου και η corporate εγχείριση σύμφωνα και με τις ΑΠ 1299/2020 και 691/2018

Ζητήματα περί την ικανότητα του δικολογείν (94 § 1 ΚΠολΔ)

Η έννοια του (δικονομικού) αγγέλου και η concrete εγχείριση σύμφωνα και με τις ΑΠ 1299/2020 και 691/2018

Βασίλειος Ηλ. Σταματόπουλος
Δικηγόρος, ΔΝ

Το παρόν μελέτημα πραγματεύεται δύο αυτοτελή - και διακριτά - νομικά ζητήματα. Το πρώτο ζήτημα συνέχεται με μία παθογένεια δικονομικά παράνομη και προεχόντως αντισυνταγματική, η οποία όμως ενίοτε ανακύπτει, ως μη έδει, στην καθημερινή δικαστηριακή πράξη. Το δεύτερο νομικό ζήτημα, αρκετά πιο σύνθετο και επιστημονικώς πολύ πιο ενδιαφέρον, αφορά στην ορθή ερμηνευτική εξειδίκευση της μείζονος (γενικής) απαίτησης που θέτει το αστικό δικονομικό δίκαιο περί συνδρομής δικολογικής ικανότητας (94 § 1 ΚΠολΔ), ειδικώς κατά το στάδιο της καταθέσεως δικογράφου. Η τελική απάντηση στο εν θέματι ζήτημα θεμελιώνεται, σύμφωνα με όσα αναπτύσσονται στο παρόν μελέτημα, σε επάλληλες αποδεικτικές βάσεις.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- I. Πραγματικά περιστατικά
- II. Κρίσιμα νομικά ζητήματα
- III. Τελικό συμπέρασμα

Πραγματικά περιστατικά

Ετέθη υπ' όψιν μου η εξής περίπτωση: Σε περιφερειακό Πρωτοδικείο της νησιωτικής Ελλάδος εμφανίστηκε - ενώπιον της Γραμματείας - φυσικό πρόσωπο μη δικηγόρος ο οποίος ζήτησε να καταθέσει δικόγραφο Κλήσεως κατόπιν παραπεμπτικής αποφάσεως (237 § 3 ΚΠολΔ). Το πρόσωπο αυτό, το οποίο αξίζει μάλιστα να σημειωθεί ότι στη συγκεκριμένη αυτή περίπτωση ήταν ο ίδιος ο διάδικος αυτοπροσώπως (το πρόσωπο δηλαδή το οποίο αναγραφόταν στην υπό κατάθεση Κλήση ως *Καλών*), προσκόμισε, για το σκοπό της εν θέματι κατάθεσης, αφενός μεν την προς κατάθεση Κλήση η οποία ήταν υπογεγραμμένη από τον Πληρεξούσιο Δικηγόρο του¹, καθώς επίσης και ρητή Εξουσιοδότηση του συντάξαντος και υπογράψαντος την ένδικη Κλήση Δικηγόρου προς αυτόν (ήτοι τον διάδικο) όπως ο τελευταίος (δηλ. ο διάδικος) καταθέσει αντ' αυτού και για λογαριασμό του την (συνταχθείσα και υπογεγραμμένη από τον Πληρεξούσιο Δικηγόρο) Κλήση ενώπιον του περί ου ο λόγος Δικαστηρίου.

Στο πλαίσιο αυτό η Γραμματεία του οικείου περιφερειακού Πρωτοδικείου αρνήθηκε να παραλάβει το εν θέματι δικόγραφο με την δήθεν δικαιολογία ότι το συγκεκριμένο πρόσωπο (ο ίδιος ο διάδικος εν προκειμένω) δεν ήταν δικηγόρος. Στη δημιουργηθείσα σχετική εμπλοκή παρενέβη μάλιστα και Πρωτοδίκης, η οποία εκτελούσε την ημέρα εκείνη χρέη Δικαστού Υπηρεσίας και η οποία

επείρησε να «νομιμοποιήσει» την άρνηση της Γραμματείας να παραλάβει το εν θέματι δικόγραφο, υιοθετώντας και αυτή (η συγκεκριμένη Πρωτοδίκης Υπηρεσίας) πλήρως την ως άνω δικαιολογία της Γραμματείας και προτρέποντας σχετικώς να εξουσιοδοτηθεί πρόσωπο που θα είναι (επικώριος) Δικηγόρος και όχι ο ίδιος ο διάδικος.

Το ατυχές αυτό περιστατικό προεκάλεσε - ευλόγως - την υποβολή, την επομένη μάλιστα εργάσιμη ημέρα, σχετικής Δήλωσης-Αναφοράς του Πληρεξούσιου Δικηγόρου (μέλους ΔΣΑ) προς τον οικείο Πρόεδρο Πρωτοδικών υπό την ιδιότητά του ως διοικητικού Προϊσταμένου του εν θέματι περιφερειακού Πρωτοδικείου, κατόπιν της οποίας (Αναφοράς) η Γραμματεία τελικώς συμμορφώθηκε προς το αυτονόητο υπηρεσιακό της καθήκον και τη δεσμία νομική της υποχρέωση να παραλαμβάνει όλα τα κατατιθέμενα σε αυτήν δικόγραφα χωρίς να υποκαθίσταται κατά νόσφιση εξουσίας σε ζητήματα που ανήκουν αυστηρά στην αποκλειστική δικαιοδοσία του δικάζοντος Δικαστηρίου.

Κρίσιμα νομικά ζητήματα

Τα ως άνω πραγματικά περιστατικά αποτελούν ζειδωρο νομικό εφελτήριο για περαιτέρω δικονομικό προβληματισμό. Στο πλαίσιο αυτό θα αξιοποιηθούν συναφώς και δύο σχετικές αποφάσεις του Αρείου Πάγου (ΑΠ 1299/2020 και ΑΠ 691/2018)². Ειδικότερα, τίθενται τα εξής δύο, τελείως διακριτά και αυτοτελή μεταξύ τους, νομικά ζητήματα :

1. Ο οποίος ήταν μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών

2. Δημοσιευμένες αμφότερες στην ΤΝΠ QUALEX.

ΖΗΤΗΜΑ 1^ο: Με βάση τις απολύτως στοιχειώδεις συνταγματικές και δικονομικές γνώσεις³ δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να αμφισβητηθεί ότι τα μέλη της γραμματείας οιοσδήποτε Δικαστηρίου έχουν εκ του νόμου υπηρεσιακό καθήκον και θεμελιώδη νομική υποχρέωση να παραλαμβάνουν όλα ανεξαιρέτως τα δικόγραφα χωρίς να έχουν την παραμικρή εξουσία ή δικαιοδοσία να υπεισέρχονται σε τυχόν ζητήματα παραδεκτού, κύρους ή ακυροτήτων κλπ. ενός εκάστου δικογράφου. Τέτοια εξουσία και δικαιοδοσία έχει **αποκλειστικώς και μόνον το δικάζον Δικαστήριο**. Μόνον αυτό και ουδείς άλλος. Ούτε η γραμματεία αλλά ούτε και ο οιοσδήποτε Δικαστής Υπηρεσίας (ως ex officio Διοικητικός Προϊστάμενος αυτής) δικαιούνται να υφαρπάξουν για τον εαυτό τους την αποκλειστική αυτή δικαιοδοσία του δικάζοντος Δικαστηρίου να αποφαίνεται επί ζητημάτων παραδεκτού ή βασίμου του εκάστοτε δικογράφου. Αντιθέτως, η γραμματεία είναι εκ του νόμου υποχρεωμένη να παραλαμβάνει όλα ανεξαιρέτως τα δικόγραφα **χωρίς να εξετάζει κανένα απολύτως νομικό ζήτημα**. Η άρνηση δε της γραμματείας να παραλάβει δικόγραφο με οποιαδήποτε δικαιολογία ή πρόφαση είναι αυτόφωρο ποινικό αδίκημα (*παράβαση καθήκοντος*) και σοβαρότατη πειθαρχική παράβαση, αρμοδίως ελεγκτέα. Επιπροσθέτως δε, συνιστά νόσφιση εξουσίας η οποία κατά το νόμο προσήκει στην αποκλειστική δικαιοδοσία του δικάζοντος και μόνον Δικαστηρίου. Αλίμονο αν η κάθε γραμματεία αρνείται με προφορικές «δικαιολογίες» την παραλαβή δικογράφων **αποφαινόμενη αυτή η ίδια (!)** επί νομικών ζητημάτων κύρους/ακυροτήτων, παραδεκτού (λ.χ. τήρησης προθεσμιών) ή ακόμα και βασίμου των αντιστοίχων δικογράφων.

Εξίσου όμως παράνομη - και δη a fortiori - είναι και η τυχόν «*κάλυψη*» που επιχειρεί να προσφέρει σε μία τέτοια περίπτωση Δικαστικός Λειτουργός που εκτελεί χρέη Δικαστού Υπηρεσίας ο οποίος αντί, ως αυτονοήτως οφείλει, να διατάξει αμέσως την γραμματεία να παραλάβει το δικόγραφο, τουναντίον αποπειράται να «*νομιμοποιήσει*» μία αυταπόδεικτη παράβαση καθήκοντος (άρνηση παραλαβής δικογράφου) στην οποία αυτοδύως υποπίπτει το μέλος εκείνο της γραμματείας το οποίο αρνείται την παραλαβή δικογράφου με οιαδήποτε (σωστή ή λανθασμένη δεν έχει καμία σημασία) αιτιολογία. Και τούτο διότι, όπως ήδη σημειώσαμε, η γραμματεία έχει αυστηρό υπηρεσιακό καθήκον και δεσμία νομική υποχρέωση να παραλαμβάνει όλα ανεξαιρέτως τα δικόγραφα χωρίς να έχει την παραμικρή εξουσία να αρνείται την παραλαβή τους δήθεν αποφαινόμενη επί του παραδεκτού, του κύρους, τυχόν ακυροτήτων κλπ. ενός εκάστου δικογράφου. Και όλα αυτά **πρέπει αυτονοήτως και απαραίτητως να τα γνωρίζουν όλοι εκείνοι οι Δικαστές οι οποίοι καλούνται να εκτελέσουν χρέη Δικαστού Υπηρεσίας**.

Συνελόντι ειπείν, στην ημεδαπή έννομη τάξη τόσο η έρευνα όσο και η τελική απόφαση εφ' όλων των ανακυπτόντων νομικών ζητημάτων (κύρους, παραδεκτού κλπ. των κατατιθέμενων δικογράφων) **ανήκουν στην αποκλειστική δικαιοδοσία του Δικαστηρίου που θα επιληφθεί (ήτοι του δικάζοντος Δικαστηρίου)** και σε καμία περίπτωση στην αυθαίρετη κρίση του κάθε γραμματέως ή ακόμα και αυτού τούτου του Δικαστού Υπηρεσίας ως Διοικητικού Προϊσταμένου⁴.

ΖΗΤΗΜΑ 2^ο: Και ενώ λοιπόν δεν αμφισβητείται ότι τυχόν άρνηση της γραμματείας οιοσδήποτε Δικαστηρίου να παραλάβει προς κατάθεση δικόγραφο με την δήθεν δικαιολογία ότι το συγκεκριμένο πρόσωπο που εμφανίζεται δεν είναι δικηγόρος, είναι παντελώς παράνομη και προεχόντως αντισυνταγματική ένεκα όλων των λόγων που προαναφέρθηκαν, τα προεκτεθέντα όμως πραγματικά περιστατικά αποτελούν, περαιτέρω, αφορμή για εγγύτερη πραγμάτευση της νομικής ουσίας, αυτήν την φορά, του επίδικου ζητήματος. Ερωτάται, ειδικότερα, κατά πόσον και υπό ποιες ενδεχομένως προϋποθέσεις πρόσωπο το οποίο δεν φέρει την δικηγορική ιδιότητα, στερούμενο, εντεύθεν, της ικανότητας προς το δικολογείν (94 § 1 ΚΠολΔ), «*νομιμοποιείται*» να προχωρήσει σε έγκυρη κατάθεση οιοσδήποτε δικογράφου (εισαγωγικού δίκης ή μη) ενώπιον οιοσδήποτε Πολιτικού Δικαστηρίου. Υπ' αυτό το νομικώς διαφέρον πλέον πρίσμα, πρόκειται, φρονούμε, για ένα κομβικό δογματικό ζήτημα δικονομικής θεωρίας με πολύ σημαντικές όμως (αντανακλαστικές) πρακτικές συνέπειες στην καθημερινή δικαστηριακή και δικηγορική πράξη.

Πράγματι, η κατάθεση οιοσδήποτε δικογράφου (αγωγής, κλήσης, προτάσεων, ενδίκων μέσων κλπ.) συνιστά διαδικαστική πράξη του διαδίκου η οποία, ως τέτοια, εμπίπτει, αναντιρρήτως, στο ρυθμιστικό βεληνεκές της διατάξεως του άρθρου 94 § 1 ΚΠολΔ, απαιτούμενης ως εκ τούτου - και δη επί ποινή ακυρότητας (159 ΚΠολΔ) - δικολογικής ικανότητας στο πρόσωπο του καταθέτοντος το εκάστοτε δικόγραφο. Άλλο όμως η κατάθεση του δικογράφου ως αμιγώς νομική (διαδικαστική) πράξη, που απαιτεί, κατά ταύτα, την ικανότητα προς το δικολογείν, και άλλο η αμιγώς υλική (και ουχί νομική) πράξη της σωματικής (corpore) εγχειρίσεως του δικογράφου. Στις περισσότερες, βεβαίως, περιπτώσεις κατά τις οποίες ο συντάξας και υπογράφας το προς κατάθεση δικόγραφο Δικηγόρος είναι και αυτός ο οποίος εμφανίζεται ενώπιον της Γραμματείας και προβαίνει αυτοπροσώπως στην σχετική κατάθεση του δικογράφου, ο εννοιολογικός διαχωρισμός *καταθέσεως* και *εγχειρίσεως* δεν έχει ιδιαίτερη πρακτική σημασία. Στις περιπτώσεις αυτές (της αυτοπρόσωπης δηλ. κατάθεσης ενός δικογράφου από το Δικηγόρο που το υπογράφει) είναι απολύτως εύλογο η μείζων (νομική) διαδικαστική πράξη της καταθέσεως να απορροφά την ελάσσονα (υλική) πράξη της εγχειρίσεως του δικογράφου, εις τρόπον ώστε η προειρημένη εννοιολογική διάκριση μεταξύ *καταθέσεως* και *εγχειρίσεως* του δικογράφου να καθίσταται άνευ πρακτικού αντικειμένου. Στις περιπτώσεις όμως εκείνες που ο συντάξας και υπογράφας το προς κατάθεση δικόγραφο Δικηγόρος δεν εμφανίζεται ο ίδιος (αυτοπροσώπως) ενώπιον της Γραμματείας, αλλά εξουσιοδοτεί προς τούτο έτερο πρόσωπο με την ρητή εντολή όπως το πρόσωπο αυτό ενεργήσει στο όνομα και για λογαριασμό του εξουσιοδοτή Δικηγόρου, τα πράγματα μεταβάλλονται ουσιαστικά. Στις περιπτώσεις ακριβώς αυτές είναι κατάδηλη πλέον η μείζων εννοιολογική όσο και ερμηνευτική αντίστιξη μεταξύ *καταθέσεως* και *εγχειρίσεως* του προς κατάθεση δικογράφου και, κατά ταύτα,

βλ. δηλ. στην επίδικη ως άνω περίπτωση στην οποία ο Δικαστής Υπηρεσίας λειτουργούσε ex lege και ex officio ως διοικητικός Προϊστάμενος της γραμματείας) και φυσικά όχι στις (τελείως διαφορετικές) περιπτώσεις εκείνες όπου ο Δικαστής Υπηρεσίας ασκεί καθήκοντα αμιγώς δικαιοδοτικά, όπως λ.χ. συμβαίνει στις προσωρινές διαταγές, στις οποίες είναι βεβαίως αυτός ο ίδιος (ο Δικαστής Υπηρεσίας) το δικάζον Δικαστήριο και, εκ του λόγου τούτου, νομιμοποιείται κάλλιστα να αποφανθεί ως προς όλα τα ανακύπτοντα νομικά ζητήματα κύρους, τυχόν ακυροτήτων κλπ. Έτερον εκάτερον.

3. Βλ. πρωτίστως τις διατάξεις των άρθρων 26, 20 παρ. 1 και 25 του ισχύοντος Συντάγματος.

4. Γίνεται κατ' αυτόν τον τρόπο ευχερώς αντιληπτό ότι αναφερόμαστε αυτονοήτως στις περιπτώσεις εκείνες που ο Δικαστής Υπηρεσίας ασκεί καθήκοντα διοικητικά (όπως ακριβώς συνέ-

απολύτως επιβεβλημένη η διαφορετική νομική και ερμηνευτική τους αντιμετώπιση.

Τις ανωτέρω επισημάνσεις φαίνεται ότι διέγνωσαν και οι ΑΠ 1299/2020 και 691/2018⁵ σύμφωνα με τις οποίες, μάλιστα, το πρόσωπο που (κατ' εξουσιοδότηση του συντάξαντος και υπογράφαντος το προς κατάθεση δικόγραφο πληρεξουσίου Δικηγόρου) ενεργεί την πράξη κατάθεσης στη γραμματεία του οικείου δικαστηρίου, «*επιτελεί στην ουσία εργασία αντίστοιχης εκείνης του αγγέλου, περιοριζόμενος στην *corpore* εγχείριση του δικογράφου*». Το γεγονός ότι στα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά των δύο αυτών δικαστικών αποφάσεων (ΑΠ 1299/2020 και 691/2018) το πρόσωπο αυτό (άγγελος) έτυχε να είναι δικηγόρος ουδόλως αλλάζει ή επηρεάζει την ανωτέρω ορθή νομική κρίση του Ανωτάτου Ακυρωτικού (βλ. πλείονα κατωτ.). Πράγματι, στις δύο αυτές περιπτώσεις που έκρινε ο Άρειος Πάγος, ο *corpore* εγχειρίζων το προς κατάθεση δικόγραφο έτυχε να είναι (και αυτός) δικηγόρος. Ήταν όμως απολύτως σαφές ότι το εξουσιοδοτούμενο αυτό πρόσωπο δεν λειτουργούσε στις περιπτώσεις αυτές ως Δικηγόρος αλλά ως άγγελος. Η δικηγορική του ιδιότητα εν προκειμένω ήταν, με άλλα λόγια, νομικώς αδιάφορη. Ακριβώς μάλιστα γι' αυτό τον λόγο ο Άρειος Πάγος και στις δύο προρρηθείσες αποφάσεις του επεσήμανε προσφυσώς ότι «*αμοιβής δικαιούται και επομένως υπόχρεος στην έκδοση γραμματίου καταβολής είναι μόνον ο δικηγόρος που συνέταξε και υπογράφει το προς κατάθεση δικόγραφο και όχι ο δικηγόρος που κατ' εξουσιοδότηση του πρώτου ενεργεί την πράξη κατάθεσης του δικογράφου στη γραμματεία του οικείου δικαστηρίου, αφού ο δεύτερος επιτελεί στην ουσία εργασία αντίστοιχης εκείνης του αγγέλου, περιοριζόμενος στην *corpore* εγχείριση του δικογράφου, για την οποία δεν προβλέπεται ιδιαίτερη αμοιβή από τα άρθρα 63 επ. και του παραρτήματος 1 του Ν 4194/2013, όπως ήδη ισχύει, σύμφωνα με τα οποία το δικαίωμα του δικηγόρου για τη λήψη αμοιβής ολοκληρώνεται με την υπογραφή του δικογράφου που ο ίδιος συνέταξε*». Είναι, συνεπώς, απολύτως σαφές κατά τον Άρειο Πάγο ότι ο δεύτερος δικηγόρος, ο *corpore* δηλ. εγχειρίζων το προς κατάθεση δικόγραφο στη γραμματεία του οικείου δικαστηρίου κατ' εξουσιοδότηση πάντοτε του συντάξαντος και υπογράφαντος πληρεξουσίου Δικηγόρου, δεν δικαιούται (δικηγορικής) αμοιβής ακριβώς γι' αυτόν τον λόγο: Διότι «*επιτελεί στην ουσία εργασία αντίστοιχης εκείνης του αγγέλου*». Δεν λειτουργεί εν προκειμένω ως δικηγόρος, ακόμα και εάν πράγματι είναι, αλλά ως άγγελος. Και στο σημείο αυτό οφείλουμε να τονίσουμε ότι ουδεμία απολύτως διάταξη αστικού ή ποινικού νόμου απαιτεί ο άγγελος να έχει δικηγορική ιδιότητα. Το αντίθετο μάλιστα. Ο άγγελος δεν απαιτείται σε καμία περίπτωση να είναι δικηγόρος. Άγγελος (μπορεί να) είναι ο οποιοσδήποτε ιδιώτης⁶. Αυτό επιτάσσει, πέρα από τη νομι-

κή θεωρία, και η καθημερινή δικαστηριακή πράξη⁷, σε τελική δε ανάλυση αυτό επιτάσσει και η ίδια η ελληνική γλώσσα⁸. Όστε αυτή ακριβώς είναι η έννοια του (δικονομικού)⁹ αγγέλου τόσο στη νομική θεωρία όσο και στην παγιωμένη και ομοφώνως κρατούσα νομολογία αλλά, επιπλέον, και σε αυτήν ταύτην την καθημερινή δικαστηριακή πράξη: **Άγγελος μπορεί να είναι ο οποιοσδήποτε ιδιώτης**. Δεν υπάρχει ούτε ένας θεωρητικός του Δικαίου και πολλών δε μάλλον δεν υπάρχει ούτε μία δικαστική απόφαση που να απαιτεί ο άγγελος να έχει υποχρεωτικώς τη δικηγορική ιδιότητα. Τυχόν τέτοια απαίτηση, άλλωστε, θα προσέκρουε, πέραν όλων των άλλων, και στην στοιχειώδη κοινή λογική¹⁰. Σε κάθε όμως περίπτωση η καθημερινή δικαστηριακή πράξη είναι ο πλέον αδιάψευστος μάρτυρας: Άγγελος μπορεί να είναι συγγενής, φίλος, συνεργάτης, υπάλληλος, ή ακόμα και δικηγόρος. Στο πλαίσιο ακριβώς αυτό δεν μας ενδιαφέρει η όποια επαγγελματική ή άλλη ιδιότητα του αγγέλου, αλλά, αντιθέτως, μας ενδιαφέρει η ιδιότητα του εν λόγω προσώπου ως αγγέλου.

Κατόπιν πλέον αυτών των επισημάνσεων ως προς την έννοια του (δικονομικού) αγγέλου, η ειδικότερη επαγγελματική ιδιότητα του οποίου (μηχανικός, γιατρός, δικηγόρος, έμπορος, τεχνίτης, αγρότης κ.λπ.) δεν ενδιαφέρει σε καμία περίπτωση ούτε ασκεί την παραμικρή επίδραση, ας επανέλθουμε, προς συναγωγή περαιτέρω ερμηνευτικών πορισμάτων, στην προεξηγημένη αρεοπαγίτικη νομολογία¹¹ εστιάζοντας στην εύστοχη αναφορά της στην ακριβή νομική ιδιότητα του προσώπου που υπογράφει την *πράξη κατάθεσης* ενός δικογράφου στις περιπτώσεις ειδικώς εκείνες που το πρόσωπο αυτό (ο εγχειρίζων δηλ. το δικόγραφο) δεν είναι ο ίδιος ο υπογράφας το δικόγραφο πληρεξούσιος Δικηγόρος αλλά έτερο (φυσικό) πρόσωπο. Σύμφωνα λοιπόν με την νομολογία του Αρείου Πάγου το πρόσωπο που κατ' εξουσιοδότηση του συντάξαντος και υπογράφαντος το προς κατάθεση δικόγραφο πληρεξουσίου Δικηγόρου προβαίνει στην *corpore* εγχείριση του δικογράφου θεωρείται *άγγελος* με όλες τις εντεύθεν έννομες συνέπειες. Περαιτέρω, όπως μαρτυρεί και προσφυσώς ενδεικνύει η γραμματική διατύπωση του Ανωτάτου Ακυρωτικού περί «*corpore* εγχειρίσεως», είναι πλέον απολύτως σαφές ότι πρόκειται για **αμιγώς υλική** (και όχι διαδικαστική) **πράξη** του αγγέλου, του προσώπου δηλ. εκείνου που (κατ' εξουσιοδότηση πάντοτε του συντάξαντος και υπογράφαντος το προς κατάθεση δικόγραφο

διότι στην προκειμένη περίπτωση δεν λειτουργεί ως δικηγόρος αλλά ως άγγελος.

5. Αμφότερες ενθ' ανωτ.

6. Στο πλαίσιο βεβαίως αυτό δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο το πρόσωπο που λειτουργεί στην προκειμένη περίπτωση ως άγγελος να τύχει συμπτωματικώς να έχει και την δικηγορική ιδιότητα, όπως πράγματι συνέβη στις προαναφερθείσες περιπτώσεις (ΑΠ 1299/2020 και ΑΠ 691/2018) αλλά και σε πολλές άλλες στις οποίες, πράγματι, συνήθίζεται να χρησιμοποιούνται ως άγγελοι δικηγόροι, κυρίως λόγω της ιδιαίτερης επαγγελματικής τους εξοικείωσης με το χώρο των δικαστηρίων. Ακριβώς όμως γι' αυτόν τον λόγο όσο και προς άρσιν παρανοήσεων ο Άρειος Πάγος διασαφηνίζει ότι ακόμα και στην περίπτωση που ο *corpore* εγχειρίζων το προς κατάθεση δικόγραφο (άγγελος) τύχει να έχει τη δικηγορική ιδιότητα, δεν δικαιούται σε καμία περίπτωση δικηγορικής αμοιβής ακριβώς

7. Στην συντριπτική, πράγματι, πλειοψηφία των περιπτώσεων ο άγγελος δεν είναι δικηγόρος αλλά οποιοσδήποτε ιδιώτης (βλ. εντελώς ενδεικτικά την ΑΠ 595/2020 σε ΤΝΠ QUALEX, αλλά και την Ολομέλεια ΑΠ 7/2005 ΔΕΕ 2005, 1230, στις οποίες ο άγγελος είναι θυγατέρα και αδελφός αντιστοίχως και πάντως όχι δικηγόρος).

8. Άγγελος = Αγγελιαφόρος, απλός μεσολαβητής - διαβιβαστής αλλοτρίας Βουλήςσεως, παρένθετο μη αυτόβουλο εκτελεστικό πρόσωπο.

9. Κατ' αντιστοιχία, υπό ερμηνευτική έποψη, με τον άγγελο του ουσιαστικού δικαίου (146 ΑΚ).

10. Με δεδομένο ακριβώς ότι, όπως ήδη σημειώσαμε, ο άγγελος, είτε στο ουσιαστικό είτε στο δικονομικό δίκαιο, είναι ένας απλός μεσολαβητής - διαβιβαστής αλλοτρίας Βουλήςσεως, εξ ορισμού δηλαδή μη αυτόβουλος, ουδείς απολύτως αποχρών (πραγματικός ή νομικός) λόγος υφίσταται ώστε τάχα να απαιτείται δικηγορική ιδιότητα σε ένα τέτοιο παρένθετο και απλώς εκτελεστικό ξένης Βουλήςσεως πρόσωπο.

11. ΑΠ 1299/2020 και ΑΠ 691/2018, ΤΝΠ QUALEX.

πληρεξουσίου Δικηγόρου) εμφανίζεται ενώπιον της γραμματείας του οικείου δικαστηρίου και υπογράφει την *πράξη κατάθεσης* του εν λόγω δικογράφου. Και το νέο αυτό ερμηνευτικό πόρισμα (ότι δηλαδή πρόκειται για υλική πράξη - *corpore*) έρχεται πλέον και ευθυγραμμίζεται απολύτως προς την ήδη προεκτεθείσα ιδιότητα του εν λόγω προσώπου ως (δικονομικού) αγγέλου, την οποία κατ' αυτόν τον τρόπο πανηγυρικά δικαιώνει: Πράγματι, **ο άγγελος μπορεί να διενεργεί μόνο υλικές πράξεις** και πάντως όχι διαδικαστικές που απαιτούν τη δικηγορική ιδιότητα (94 § 1 ΚΠολΔ).

Συνοψίζοντας, οι ΑΠ 1299/2020 και ΑΠ 691/2018 (παγία αρεοπαγιτική νομολογία την οποία ακολουθούν αταλάντευτα και τα δικαστήρια της ουσίας)¹² θεωρούν απλώς άγγελο το πρόσωπο που (κατ' εξουσιοδότηση του συντάξαντος και υπογράφαντος πληρεξουσίου Δικηγόρου) προβαίνει στην *corpore* *εγχείριση του δικογράφου*, δηλώνοντας εμμέσως πλην σαφώς με την χρησιμοποιούμενη λατινική ορολογία (*corpore*) ότι η εγχείριση του δικογράφου, όταν φυσικά δεν προέρχεται από τον ίδιο τον υπογράφαντα Δικηγόρο αλλά από τρίτο ρητώς εξουσιοδοτούμενο προς τούτο πρόσωπο, συνιστά απλώς υλική πράξη, την οποία ως ακριβώς τέτοια (υλική πράξη) δικαιούται να διενεργήσει ο άγγελος. Αλλά, αν όλα τα παραπάνω προκύπτουν εμμέσως πλην όμως απολύτως σαφώς από τις προμνησθείσες αποφάσεις του Αρείου Πάγου, η (κατά τι παλαιότερη) ΑΠ 211/2006¹³ προχωρεί ένα βήμα περαιτέρω, αφού ρητώς πλέον η απόφαση αυτή αναφέρεται *expressis verbis* στην «**υλική πράξη της κατάθεσης του δικογράφου**».

Ένεκα, συνεπώς, όλων των προρρηθέντων συνάγεται αριδήλως ότι ο άγγελος ως προβαίνων στην αμιγώς υλική και (σε καμία περίπτωση διαδικαστική) πράξη της εγχείρισης ενός δικογράφου δεν απαιτείται σε καμία περίπτωση να διαθέτει δικολογική ικανότητα (94 § 1 ΚΠολΔ). Το κεντρικό πόρισμά μας όμως αυτό επιρρωνύεται περαιτέρω και εν ταυτώ επαληθεύεται και υπό έτερο ερμηνευτικό πρίσμα. Ειδικότερα, όπως σαφώς συνάγεται και από τη διάταξη του άρθρου 118 αριθμ. 5 ΚΠολΔ που απαιτεί την επί του δικογράφου υπογραφή Δικηγόρου στις περιπτώσεις εκείνες που είναι υποχρεωτική η παράσταση με δικηγόρο, παρέπεται ότι η ικανότητα του δικολογείν, σύμφωνα με το άρθρο 94 ΚΠολΔ, εξαντλείται, κατά ταύτα, στην υπογραφή Δικηγόρου επί του δικογράφου¹⁴ και σε καμία περίπτωση δεν επεκτείνεται σε δήθεν απαίτηση δικηγορικής ιδιότητας και στον άγγελο που, κατόπιν ρητής και ειδικής εξουσιοδότησης από τον υπογράφοντα Δικηγόρο (118 αριθμ. 5 ΚΠολΔ), θα προβεί - στο όνομα πάντοτε και για λογαριασμό του τελευταίου - στην υλική πράξη της *corpore* εγχείρι-

σης του εκάστοτε (υπογεγραμμένου όμως υποχρεωτικώς από Δικηγόρο, 118 αριθμ. 5 σε συνδυασμό με 94 ΚΠολΔ) δικογράφου. Εν ολίγοις, το άρθρο 94 ΚΠολΔ αφορά στην ενώπιον Πολιτικού Δικαστηρίου υποχρέωση δικαστικής παράστασης του διαδίκου με πληρεξούσιο Δικηγόρο και φυσικά δεν αφορά σε καμία απολύτως περίπτωση ούτε και διέπει υλικές πράξεις αγγέλου, τυχόν δε εφαρμογή του άρθρου 94 επί αγγέλου εις τρόπον ώστε να τον εξισώσουμε με πληρεξούσιο Δικηγόρο (!!) συνιστά ανεπίτρεπτο νομικό παραλογισμό¹⁵.

Εξάλλου, από τα επίδικα πραγματικά περιστατικά που προαναφέρθηκαν καθώς και από το σύνολο των εγγράφων της συγκεκριμένης δικογραφίας η οποία ετέθη υπ' όψιν μου, δύναται να συναχθεί και ένα ακόμα, αυτοτελές και επιπρόσθετο, ερμηνευτικό *argumentum* υπέρ της ενταύθα προκρινόμενης ως ορθής θέσεως. Το επιχείρημα αυτό (το οποίο, εν πολλοίς, το έχουμε ήδη υπαινιχθεί σε προγενέστερα σημεία του παρόντος μελετήματος) επιβεβαιώνει υπό άλλη οπτική γωνία (*θεωρία αντιπροσώπευσης*) και κατ' ουσίαν επαληθεύει τα ήδη προρρηθέντα:

Όπως ρητώς αναγραφόταν τόσο στην κρίσιμη εξουσιοδότηση του υπογράφαντος την ένδικη Κλήση Πληρεξουσίου Δικηγόρου Αθηνών όσο όμως *a fortiori* και σε αυτήν ταύτην την *Έκθεση Κατάθεσης Δικογράφου* η οποία - τελικώς και παρά την αρχική εμπλοκή - συντάχθηκε από τη Γραμματεία του Δικαστηρίου (και η οποία *Έκθεση Κατάθεσης* διελάμβανε σαφή, ρητή και ειδική αναφορά στην ύπαρξη και στην συνακόλουθη προσκόμιση της εν θέματι εξουσιοδότησης), η κατάθεση της επίδικης Κλήσεως έγινε **στο όνομα και για λογαριασμό αυτού τούτου του εξουσιοδοτούντος Δικηγόρου**, που ήταν αυτός ακριβώς ο οποίος συνέταξε, σφράγισε με την επαγγελματική του σφραγίδα και βεβαίως υπέγραψε την εν λόγω Κλήση. Καταθέτης, συνεπώς, του εν λόγω δικογράφου ήταν κατά νομική ακριβολογία (και σύμφωνα με τους παραδεδωμένους κανόνες της αντιπροσώπευσης) ο Δικηγόρος Αθηνών και όχι το πρόσωπο που εμφανίστηκε ενώπιον της γραμματείας και υπέγραψε την έκθεση κατάθεσης στο όνομα όμως και για λογαριασμό του ως άνω Δικηγόρου.

Κατόπιν όλων τούτων, προσφυσώς οι προαναφερθείσες αποφάσεις του Αρείου Πάγου αναφέρονται επί λέξει όχι σε *κατάθεση* του δικογράφου από τον άγγελο αλλά σε *corpore* *εγχείριση*. Και στο καταληκτικό αυτό σημείο αναδεικνύεται πλέον με τη μέγιστη ερμηνευτική καθαρότητα η ιδιαίτερη σημασία της ορολογίας καθώς και ο σκληρός πυρήνας όλων των προειρημένων: Ο άγγελος απλώς εγχειρίζει το δικόγραφο ενώπιον της γραμματείας στο όνομα όμως και για λογαριασμό του εξουσιοδοτούντος Δικηγόρου, ο οποίος, αυτός τούτος, είναι

12. Βλ. ενδεικτικά ΕφΑθ 587/2019, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

13. ΤΝΠ QUALEX.

14. Όστε από την συνδυασμένη ερμηνεία των άρθρων 118 αριθμ. 5 σε συνδυασμό με 94 § 1 ΚΠολΔ συνάγεται ότι ειδικώς ως προς την κατάθεση δικογράφων η *ex lege* προσαιτούμενη ανάγκη συνδρομής δικολογικής ικανότητας ικανοποιείται πλήρως με την υπογραφή Δικηγόρου επί του δικογράφου. Με άλλα λόγια, η εν θέματι υπογραφή είναι αναγκαία αλλά, το κυριότερο, και επαρκής συνθήκη για την αναντίρρητη κατάφαση πλήρωσης της σχετικής απαίτησης του δικονομικού δικαίου περί της αναγκαίας (*sine qua non*) συνδρομής δικολογικής ικανότητας. Διευκρινίζουμε βεβαίως και πάλι, προς άρσιν τυχόν παρανοήσεων, ότι αναφερόμαστε ειδικώς στην δικονομική απαίτηση ύπαρξης δικολογικής ικανότητας κατά το εδώ κρίσιμο χρονικό και διαδικαστικό σημείο της κατάθεσης του δικογράφου και όχι σε άλλα χρονικά σημεία ή άλλες διαδικαστικές πράξεις της πολιτικής δίκης (π.χ. συζήτηση κ.λπ.).

15. Σύμφωνα με την προεκτεθείσα νομολογία του Αρείου Πάγου το πρόσωπο που (κατ' εξουσιοδότηση του συντάξαντος και υπογράφαντος το προς κατάθεση δικόγραφο πληρεξουσίου Δικηγόρου) προβαίνει στην υλική πράξη (έτσι επί λέξει η ΑΠ 211/2006) της *corpore* εγχείρισης του δικογράφου θεωρείται άγγελος (ΑΠ 1299/2020 και 691/2018). Ουδμία όμως διάταξη αστικού ή ποινικού νόμου απαιτεί ο άγγελος να έχει δικηγορική ιδιότητα. Ουδμία απολύτως. Αντιθέτως μάλιστα: Τυχόν τέτοια απαίτηση (ο άγγελος δηλ. να είναι υποχρεωτικά Δικηγόρος) όχι μόνο προσκρούει στην παγία θεωρία και νομολογία, αλλά το κυριότερο προσκρούει επιπλέον, όπως ήδη σημειώσαμε, σωρευτικώς στην στοιχειώδη κοινή λογική, στην ελληνική γλώσσα και βεβαίως και στην καθημερινή δικαστηριακή πράξη όπου ως άγγελοι εμφανίζονται συνήθως σύζυγοι, συγγενείς, φίλοι, συνεργάτες, υπάλληλοι κ.λπ., χωρίς φυσικά να αποκλείονται και δικηγόροι (βλ. ανωτ.).

ο πραγματικός καταθέτης του δικογράφου. Και υπ' αυτήν βεβαίως την αληθή νομική έννοια ασφαλώς και η κατάθεση του δικογράφου είναι διαδικαστική πράξη που απαιτεί δικολογική ικανότητα (94 § 1 ΚΠολΔ). Ο άγγελος όμως δεν προβαίνει σε καμία τέτοια κατάθεση. Είναι το πρόσωπο το οποίο απλώς προβαίνει σε μία *corpoze* *εγχείριση*, ήτοι σε μία αμιγώς υλική πράξη. Καταθέτης είναι και παραμένει σε κάθε περίπτωση ο εξουσιοδοτήσας και υπογράφας το δικόγραφο Δικηγόρος. Αλίμονο, επομένως, εάν απαιτήσουμε **σωρευτικώς** τη δικηγορική ιδιότητα και στο πρόσωπο εκείνο που προβαίνει απλώς σε *corpoze*, δηλ. σε υλική εγχείριση του (υπογεγραμμένου υποχρεωτικώς από Δικηγόρο) δικογράφου, πρόσωπο ακριβώς το οποίο δρα δυνάμει εξουσιοδότησης στο όνομα και για λογαριασμό του εξουσιοδοτούντος Δικηγόρου. Πρόκειται για αυταπόδεικτο παραλογισμό¹⁶ καθώς και για προφανή σύγχυση μεταξύ *νομικών* και *υλικών* πράξεων αφενός και στοιχειωδών εννοιών αντιπροσώπησης αφετέρου.

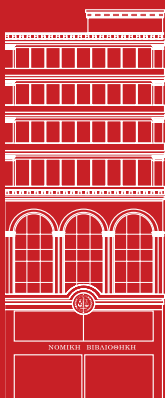
Τελικό συμπέρασμα

Στην περίπτωση των ως άνω εκτεθέντων πραγματικών περιστατικών, ο πληρεξούσιος Δικηγόρος Αθηνών, ως συντάξας και υπογράφας το ένδικο δικόγραφο Κλήσεως μετά από παραπεμπή (237 § 3 ΚΠολΔ), εγκύρως εξουσιοδότησε έτερο πρόσωπο (και στην προκειμένη περίπτωση τον ίδιο τον διάδικο) όπως προβεί στο όνομα και για λογαριασμό του εξουσιοδοτούντος Δικηγόρου στην εγχείριση του εν θέματι δικογράφου ενώπιον της Γραμματείας του οικείου Πρωτοδικείου. Η εγχείριση αυτή συνιστά αμιγώς υλική (και όχι διαδικαστική) πράξη και ως εκ τούτου δεν απαιτεί την ύπαρξη δικολογικής ικανότητας στο πρόσωπο αυτού ο οποίος εμφανίζεται ενώπιον

της Γραμματείας και ο οποίος, συνεπώς, υπογράφει την σχετική «Έκθεση Κατάθεσης Δικογράφου» δυνάμει ρητής προς τούτο εξουσιοδότησης εκ μέρους του Πληρεξουσίου Δικηγόρου. Όστε «καταθέτων» ή, υπό ακριβέστερη δικονομική έννοια, το πρόσωπο που προβαίνει στην γνήσια διαδικαστική πράξη της καταθέσεως, είναι και παραμένει στην περίπτωση αυτή ο συντάξας και υπογράφας το σχετικό δικόγραφο Δικηγόρος και όχι ο *corpoze* εμφανιζόμενος δικονομικός άγγελος. Στο πρόσωπο του πρώτου - και μόνον σε αυτόν - είναι, συνεπώς, κατά νόμον απαραίτητο να συντρέχει η ικανότητα του δικολογείν και, συνακολούθως, η δικηγορική ιδιότητα. Αυτό, εξάλλου, συνάγεται και από τη διάταξη του άρθρου 118 αριθμ. 5 ΚΠολΔ που απαιτεί την επί του δικογράφου υπογραφή του Δικηγόρου στις περιπτώσεις εκείνες που είναι υποχρεωτική η παράστασή με δικηγόρο. Όστε στις περιπτώσεις αυτές η ικανότητα του δικολογείν σύμφωνα με το άρθρο 94 ΚΠολΔ εξαντλείται στην υπογραφή Δικηγόρου-Δικαστικού Πληρεξουσίου επί του δικογράφου, ουδενός άλλου προσαιτουμένου.

Κατόπιν όλων τούτων, τυχόν αξίωση δικολογικής ικανότητας στο πρόσωπο (δικονομικού) αγγέλου αφενός μεν δεν προβλέπεται πουθενά στον νόμο, κατά μείζονα όμως λόγο, τυχόν τέτοια αξίωση, ως προϊόν σοβαρής ερμηνευτικής συγχύσεως, θα συνιστούσε, ένεκα όλων όσων προαναφέρθηκαν, ανεπίτρεπτο νομικό παραλογισμό και λήψη του ζητουμένου, επιπλέον δε, θα αντιστρατευόταν όλα όσα έκπαλαι κρατούν στην καθημερινή δικαστηριακή πράξη και συν τοις άλλοις, όπως ήδη επισημάναμε, θα οδηγούσε αναπόφευκτα και νομοτελειακά στο απόλυτο *absurdum*. Περαιτέρω, τυχόν τέτοια αξίωση δεν θα ήταν μόνο *contra legem* αλλά πρωτίστως *contra linguam*.

16. Εάν τυχόν μάλιστα υιοθετηθεί αυτός ο νομικός παραλογισμός της σωρευτικής απαιτήσεως δικολογικής ικανότητας και στο πρόσωπο του αγγέλου-εξουσιοδοτουμένου από Δικηγόρο προς εγχείριση δικογράφου (αγωγής, κλήσης, προτάσεων, ενδίκων μέσων κ.λπ.), τότε, μεταξύ πολλών άλλων παραδόξων, οδηγούμαστε αυτομάτως και στο απόλυτο άτοπο της πλήρους αποκοπής όλων των ασκούμενων δικηγόρων από τη διενέργεια των σχετικών δικαστηριακών πράξεων. Και τούτο διότι οι ασκούμενοι δικηγόροι, που κατά νόμον στερούνται δικολογικής ικανότητας, δεν θα μπορούν ποτέ να καταθέσουν κανένα απολύτως δικόγραφο, παρά τον εφοδιασμό τους με σχετική εξουσιοδότηση του πληρεξουσίου Δικηγόρου στον οποίο ασκούνται. Ποιος θα είναι ο - κατά ταύτα τελείως διακοσμητικός - ρόλος τους σε μία τέτοια περίπτωση; Πρόκειται, συνεπώς, για μία ακόμα, καθαρά πρακτική βεβαίως, επιπρόσθετη απόδειξη του σχετικού παραλογισμού.

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Εκδοση | Εκπαίδευση | Καινοτομία

ΑΘΗΝΑ - ΚΕΝΤΡΙΚΑ:

Μαυρομιχάλη 23, 106 80 | T 210 3678800 (30 γραμμές) | F 210 3678922 | E info@nb.org

ΑΘΗΝΑ:

Μαυρομιχάλη 2, 106 80 | T 210 3607521 | F 210 3603975 | E m2bookstr@nb.org

ΠΑΤΡΑ:

Κανάρη 15, 262 22 | T 2610 361600 | F 2610 361515 | E nbpatra@nb.org

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ:

Φράγκων 1, 546 26 | T 2310 545618, 2310 532134 | F 2310 551530 | E nbthess@nb.org

www.nb.org